dr hab. Edyta Jabłonka
Katedra Portugalistyki im. Luisa Lindleya Cintry
Instytut Językoznawstwa i Literaturoznawstwa
Wydział Neofilologiczny
Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

Ocena dorobku i głównego osiągnięcia naukowego
doktor Natalii Czopek
w postępowaniu o nadanie stopnia doktora habilitowanego
w dyscyplinie JĘZYKOZNAWSTWO

1. Podstawa formalna oceny

Niniejsza ocena wykonana została na podstawie uchwały Rady Doskonałości Naukowej z dn. 16.11.2022, przekazanej przez Przewodniczącą Rady Dyscypliny Językoznawstwo Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. Rada Dyscypliny Językoznawstwo na UJ wszczęła przewód habilitacyjny dr Natalii Czopek w dziedzinie nauk humanistycznych w dyscyplinie językoznawstwo na podstawie przedstawionego osiągnięcia naukowego. Z przedłożonej dokumentacji wynika, że spełnione zostały wszystkie wymagania formalne konieczne do wszczęcia postępowania habilitacyjnego, jako że dr Natalia Czopek przedstawiła do oceny kompletną dokumentację ilustrującą całokształt dorobku w zakresie badań naukowych, dydaktyki oraz działalności organizacyjnej, z której wyłania się obraz osiągnięć spełniający w zupełności wymagania stawiane habilitantom określone w Ustawie z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2018r., poz. 1668 z późn. zm.).

2. Wykształcenie i kariera zawodowa Habilitantki

Pani dr Natalia Czopek uzyskała w 2004 r. stopień magistra filologii hiszpańskiej w Instytucie Filologii Romańskiej na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego, po obronie pracy magisterskiej zatytułowanej *Implantação e situação atual da língua portuguesa em África* (*Wprowadzenie i aktualna sytuacja języka portugalskiego w Afryce*), napisanej pod kierunkiem dr hab. Ewy Stali, prof. UJ. W roku 2009 uzyskała stopień doktora nauk humanistycznych w dyscyplinie językoznawstwo w tej samej jednostce, na podstawie

rozprawy doktorskiej *O subjuntivo/conjuntivo como um dos meios de expressão de modalidade nas línguas espanhola e portuguesa* (*Subjuntivo/conjuntivo jako jeden ze sposobów wyrażania modalności w językach hiszpańskim i portugalskim*), zredagowanej pod kierunkiem prof. dr hab. Barbary Hlibowickiej-Węglarz (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie).

Od 2007 roku dr Natalia Czopek jest zatrudniona w Zakładzie Filologii Portugalskiej w Instytucie Filologii Romańskiej Uniwersytetu Jagiellońskiego. Rozpoczęła karierę zawodową jako lektor, następnie asystent z doktoratem, a obecnie zatrudniona jest na stanowisku adiunkta. Równocześnie pracuje też w Zakładzie Filologii Portugalskiej Instytutu Języków Romańskich w Uniwersytecie Palackiego w Ołomuńcu (Czechy). Przez rok pracowała też jako adiunkt w Instytucie Języków Romańskich i Translatoryki Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach.

3. Ocena osiągnięcia naukowego

Tytuł osiągnięcia naukowego przedstawionego do oceny:

Czopek, Natalia. (2021), *O fenómeno de transferência interlinguística gramatical na aprendizagem do português L3 no contexto do ensino superior polaco. O caso do modo conjuntivo,* Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, 368 stron.

Osiągnięciem naukowym przedstawionym do oceny jest monografia poświęcona badaniom z zakresu dydaktyki języka portugalskiego jako obcego, a dokładniej stosowania trybu Conjuntivo oraz zjawiska negatywnego transferu gramatycznego w przypadku polskich studentów języka portugalskiego jako trzeciego. Temat monografii związany jest z zainteresowaniami Habilitantki dydaktyką języka portugalskiego jako obcego i trybem Conjuntivo, co sygnalizowane jest już w Jej rozprawie doktorskiej i artykułach naukowych (zgodnie z wykazem publikacji: Czopek, N., 2010, 2010 b, 2012 b, 2012 c, 2014 a). Jest to niezwykle wnikliwe studium, oparte na solidnych i drobiazgowych wręcz analizach.

Monografia składa się ze wstępu, 11 rozdziałów i dwóch aneksów; w aneksie I znajdziemy szczegółowy kwestionariusz przeznaczony dla studentów uczestniczących w badaniu (43 pytania), w II natomiast Autorka zamieszcza test wraz z kluczem odpowiedzi. Struktura monografii jest logiczna i bardzo przejrzysta – Autorka przedstawia omawiane zagadnienia w sposób niezmiernie uporządkowany, uwagę zwraca też obszerna, aktualna i wyczerpująca bibliografia, opracowana z wielką starannością. Bardzo rzetelnie przygotowana część wprowadzająca, uzasadnienie wyboru tematu, opis wybranej metodologii oraz prezentacja hipotez badawczych stanowią punkt wyjścia dla pogłębionego i systematycznego

opisu poszczególnych zjawisk, które krótko wymienię: są to głównie pojęcia języka drugiego (L2), trzeciego (L3) oraz interjęzyka, temat dwujęzyczności i wielojęzyczności, stan badań nad uczeniem się/ nauczaniem języka trzeciego, zjawiska transferu międzyjęzykowego, style i strategie uczenia się, pojęcie kompetencji gramatycznej, problemy polskich studentów uczących się stosowania form trybu Conjuntivo. Autorka skupia się przede wszystkim na identyfikacji czynników powodujących transfer negatywny, jednak uwzględnia też prawdopodobieństwo wystąpienia transferu pozytywnego.

Pozostała część monografii opisuje przebieg badania, które Autorka zrealizowała podczas zajęć dydaktycznych z wybranymi grupami studenckimi, czyli, jak wskazuje, osobami wielojęzycznymi, wykazującymi znajomość języka angielskiego jako drugiego, hiszpańskiego jako drugiego lub trzeciego oraz portugalskiego jako trzeciego. Mocną stroną publikacji jest uwzględnienie w badaniu tak naprawdę czterech języków, gdyż mamy tu wpływ języka polskiego (ojczystego) oraz wpływ języka angielskiego i hiszpańskiego na naukę języka portugalskiego. Częścią badania jest też kwestionariusz, bardzo dokładnie przez Autorkę opisany i zanalizowany, przez co uzyskała Ona kompleksowy obraz motywacji studentów, ich stylu uczenia się oraz czynników wpływających na proces nauki języka portugalskiego. Warto przy tym dodać, że tak naprawdę odpowiedzi uczestników badania mogą nie być obiektywne, a nawet podyktowane chęcią ukazania się z lepszej strony, bądź zależne od chwilowego nastroju uczestnika, nawet jeśli przeprowadzający badanie stara się zapewnić jak najbardziej komfortowe warunki (zob. np. Bawej 2016, Figarski 2003). Wydaje się, że można w tym kontekście podkreślić też bardziej rolę nauczyciela, która jest niezwykle ważna: od jego kompetencji i motywacji także zależy proces nauczania języka (zob. np. Rapacka-Wojtała 2014, Pawlak, Mystkowska-Wiertelak, Pietrzykowska 2009).

Godne podziwu jest zaangażowanie Autorki w jak najbardziej szczegółowe przeanalizowanie wszystkich odpowiedzi, które wraz z następującą w kolejnej części analizą testów tworzy interesujący obraz problemów, jakim stawiają czoła osoby uczące się języka portugalskiego jako obcego. Jednocześnie potwierdza się, że często język hiszpański jest źródłem transferu negatywnego, stąd np. popularność podręczników j. portugalskiego skierowanych do osób hiszpańskojęzycznych, gdzie podkreśla się różnice między tymi dwoma językami w celu uniknięcia interferencji. Biorąc pod uwagę dokonania Habilitantki w tym zakresie, może w przyszłości warto pomyśleć o podręczniku skierowanym do polskich studentów lub np. zbiorze ćwiczeń poświęconym trybowi Conjuntivo, który uwzględniałby problemy przedstawione tak skrupulatnie w monografii.

Wnioski końcowe zilustrowane są odpowiednio wykresami, co pozwala na bardziej klarowne przedstawienie wyników badań, a wraz z obszernymi komentarzami stanowi cenny materiał w zakresie dydaktyki języka portugalskiego jako obcego.

Należy zgodzić się z Autorką, że użycie trybu Conjuntivo jest jednym z większym problemów w nauce języka portugalskiego w przypadku polskich studentów, gdyż trudności z jego stosowaniem są regularnie zgłaszane podczas zajęć językowych, które prowadzę w UMCS, dlatego istotne jest wnikliwe pochylenie się nad tym zagadnieniem. W związku z tym uzasadnione jest stwierdzenie, że monografia dr Czopek może być cenną lekturą dla wszystkich dydaktyków języka portugalskiego. Sądzę, że takiej właśnie publikacji brakowało wśród dotychczas dostępnych na polskim rynku pozycji. Dzięki analizom przeprowadzonym przez Autorkę możemy lepiej zrozumieć, na czym polegają problemy studentów z właściwym użyciem Conjuntivo, a dzięki temu zastosować odpowiednie metody dydaktyczne, gwarantujące osiągnięcie lepszych efektów uczenia się. Dostrzegam to opracowanie jako ważny i nowatorski wkład w rozwój dyscypliny. Myślę, że nie tylko dydaktycy j. portugalskiego w Polsce mogą zainspirować się treścią monografii, ale również może być ona cennym źródłem wiedzy dla wykładowców w innych krajach słowiańskich i nie tylko. Zasługą Autorki jest nie tylko nowatorskie ujęcie problematyki, ale też wieloaspektowe potraktowanie tematu, oparte na solidnych podstawach teoretycznych i charakteryzujące się rzetelnością merytoryczną.

Podsumowując, stwierdzam, że monografia autorstwa dr Natalii Czopek stanowi cenny wkład w badania językoznawcze oraz potwierdza Jej dojrzałość i samodzielność badawczą.

4. Ocena aktywności badawczej i dorobku naukowego

Nie tylko przedstawiona jako osiągnięcie monografia, ale też całość dorobku naukowego potwierdza wysokie kompetencje Autorki z zakresu badanych przez Nią dziedzin, świadczy też o tym, iż warsztat badawczy Habilitantki jest rozwinięty metodologicznie i pojęciowo. Dodatkową zaletą publikacji jest ich staranne i solidne opracowanie oraz wysoki poziom językowy. Dostrzega się, że dr Natalia Czopek swobodnie czuje się w zagadnieniach związanych nie tylko z dydaktyką języka portugalskiego jako obcego, ale też jej zainteresowania naukowe są bardzo szerokie, m.in. cenny jest wkład w badania nad językiem kabowerdyjskim, opracowania o charakterze kontrastywnym, czy też dotyczące języka portugalskiego w Afryce. Dorobek naukowy świadczy o nieustannym rozwoju Habilitantki,

poszukiwaniu różnorodnych tematów badawczych, co wskazuje na Jej szerokie zainteresowania.

Na podstawie dokumentacji przedstawionej w Autoreferacie i w wykazie publikacji mogę stwierdzić, że Habilitantka wyróżnia się dużą aktywnością badawczą, czego świadectwem jest liczba publikacji naukowych, udział w 23 konferencjach krajowych i międzynarodowych oraz w projektach badawczych – krajowych i międzynarodowych. Jest autorką 37 publikacji naukowych: 1 monografii, 16 rozdziałów w monografiach naukowych (1 przed uzyskaniem i 15 po uzyskaniu stopnia doktora oraz 20 artykułów w czasopismach naukowych (5 przed i 15 po uzyskaniu stopnia doktora). Była współredaktorką 4 numerów czasopisma naukowego Instytutu Filologii Romańskiej Uniwersytetu Jagiellońskiego *Studia Iberystyczne*. W wykazie osiągnięć dołączonym do dokumentacji odnajdziemy prestiżowe kongresy międzynarodowe takie, jak *XI Congresso da Associação Internacional de Lusitanistas* w Mindelo w 2014 r., konferencje z cyklu *Jornadas de Língua Portuguesa e Culturas Lusófonas da Europa Central e do Leste* oraz konferencje międzynarodowe organizowane w ośrodkach krajowych i zagranicznych. Była członkiem komitetów organizacyjnych 5 konferencji międzynarodowych zorganizowanych na Uniwersytecie Jagiellońskim: Jornadas Didaticas Virtuais: 20 anos do curso de Estudos Portugueses em Cracóvia (2021), VI Jornadas de Lingua Portuguesa e Culturas Lusofonas da Europa Central e de Leste (2018), kongresu „Reprezentacje przemocy w portugalsko- i hiszpańskojęzycznych kulturach kolonialnych i postkolonialnych" (2016), I Kongresu Luzytanistów Polskich (2013) oraz Międzynarodowej Konferencji na rzecz Afryki (2008). W latach 2014 – 2017, jako członek Międzynarodowego Stowarzyszenia Luzytanistów brała udział w pracach Rady Doradczej oraz komitetu naukowego XII Kongresu AIL w Makao (2017 r.). Od 2014 r. jest członkiem Stowarzyszenia Luzytanistów Polskich. W tym krajowym stowarzyszeniu naukowym pełniła funkcję członka komitetu założycielskiego, a w latach 2015 – 2016 skarbnika.

Sądzę, iż bardzo znaczącym osiągnięciem Habilitantki jest udział w międzynarodowym projekcie naukowym *Romance languages for Slavic-speaking university students,* w którym pełni funkcję kierownika zespołu Uniwersytetu Jagiellońskiego. Jak możemy przeczytać w Autoreferacie, projekt realizowany jest we współpracy z Uniwersytetami w Perugii (Włochy), Porto (Portugalia), Brnie (Czechy) i Skopje (Macedonia) oraz z FENICE (National Federation of Teachers Centre of Initiative for Europe), a jego głównym celem jest tworzenie Masowych Otwartych Kursów Online – MOOC dla języków portugalskiego i włoskiego, Otwartych Zasobów Edukacyjnych – OER

oraz platformy edukacyjnej zawierającej te zasoby. Bez wątpienia udział w nim Habilitantki stanowi cenny wkład we współpracę międzynarodową i zasługuje na szczególne wyróżnienie i wyrazy uznania. Z kolei w 2018 roku była wykonawcą w projekcie badawczym *Atanazy Raczyński (1788-1874). Naukowe opracowanie i krytyczna edycja piśmienniczej spuścizny wielkopolskiego arystokraty, dyplomaty, historyka i kolekcjonera sztuki. Część II,* realizowanym przez Instytut Historii Sztuki Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu. W latach 2008 – 2011 pełniła funkcję wykonawcy w projekcie badawczym *Historia kolekcji rękopisów romańskich w księgozbiorze "berlińskim" w Bibliotece Jagiellońskiej w Krakowie,* realizowanym przez grupę Fibula dzięki grantowi w ramach Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego (Islandia, Liechtenstein i Norwegia), finansowanym częściowo przez Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Przed uzyskaniem stopnia doktora, w 2008 r., w ramach projektu *Edukacja rozwojowa w europejskiej przestrzeni edukacyjnej,* wzięła udział w ekspedycji naukowej do Republiki Południowej Afryki w celu nawiązania współpracy między Uniwersytetem Jagiellońskim a trzema uniwersytetami południowoafrykańskimi.

Była laureatką 6 stypendiów (4 przyznanych przez instytucje zagraniczne i 2 przez Uniwersytet Jagielloński). Na uwagę zasługuje zwłaszcza, moim zdaniem, roczne stypendium w ramach programu Fernão Mendes Pinto, przyznane przez Camões, I.P. (2016/2017, Republika Zielonego Przylądka, Portugalia, Niemcy). Jak widzimy w wykazie publikacji Habilitantki, pobyt na Wyspach Zielonego Przylądka zaowocował licznymi artykułami dotyczącymi sytuacji językowej archipelagu. Habilitantka była też recenzentem artykułów, m.in. w czasopismach takich, jak *Studia Iberystyczne i Acta Philologica*.

Wg danych naukometrycznych, dr Natalia Czopek uzyskała łącznie 410 punktów MEiN, a wg bazy Google Scholar jej publikacje do chwili obecnej były cytowane 26 razy (w tym mamy 8 autocytowań). Jej indeks Hirscha wynosi 3, można więc stwierdzić, że wskaźniki bibliometryczne całego dorobku Habilitantki są bardzo dobre.

Podsumowując, stwierdzam, że w dorobku Habilitantki znajduje się bardzo dobra monografia, 16 rozdziałów w monografiach naukowych i 20 artykułów w czasopismach naukowych (w tym jednak aż 8 artykułów publikuje w tym samym czasopiśmie ze swojego ośrodka – *Romanica Cracoviensia*; nie jest to zarzut, może bardziej sugestia, aby w przyszłości jeszcze bardziej rozwinąć działalność naukową poprzez publikacje w innych czasopismach, zwłaszcza że w wykazie mamy też 4 artykuły w czasopiśmie *Studia Iberystyczne*, także związanym z ośrodkiem naukowym Habilitantki). Moją uwagę zwróciła też drobna kwestia stylistyczna: sformułowanie „pomiędzy uzyskaniem stopnia doktora a

uzyskaniem stopnia doktora habilitowanego", powtarzające się w dokumentacji Habilitantki, powinno raczej brzmieć „pomiędzy uzyskaniem stopnia doktora a wszczęciem postępowania o uzyskanie stopnia doktora habilitowanego" w związku z tym, że procedura w chwili redagowania niniejszej recenzji jest jeszcze w toku.

5. Ocena działalności dydaktycznej i organizacyjnej oraz popularyzującej naukę

Dr Natalia Czopek może szczycić się wieloma osiągnięciami zarówno w zakresie dydaktyki, jak i popularyzacji nauki języka portugalskiego w Polsce. Jest wszechstronnym dydaktykiem, o czym świadczy różnorodność prowadzonych przez Nią zajęć, wśród których znajdziemy przede wszystkim zajęcia z gramatyki i historii języka portugalskiego oraz praktycznej nauki języka portugalskiego. Habilitantka jest też recenzentem prac licencjackich i magisterskich, promotorem licencjatów oraz magistrów na kierunku filologia portugalska, w latach 2009 – 2021 była opiekunem Koła Naukowego Portugalistów Uniwersytetu Jagiellońskiego, pełniła również funkcję koordynatora Instytutu Filologii Romańskiej Uniwersytetu Jagiellońskiego ds. Festiwalu Nauki, w roku akademickim 2018/2019 koordynowała prace przedstawicieli wszystkich kierunków w Instytucie Filologii Romańskiej Uniwersytetu Jagiellońskiego. Ważne jest również, iż nieustannie dba o rozwijanie swoich kwalifikacji dydaktycznych, m.in. w ramach programu Erasmus+ w 2021 r. wzięła udział w szkoleniu na Uniwersytecie w Gandawie w ramach programu Mistrzowie Dydaktyki, kwalifikując się do jego kolejnego etapu, czyli programu zaawansowanego organizowanego przez Uniwersytet w Groningen.

Jej działalność mająca na celu popularyzację kultury i sztuki krajów portugalskojęzycznych skupia się wokół organizacji wydarzeń kulturalnych oraz publikacji przekładów literackich, także we współpracy ze studentami, czego pokłosiem są zbiory tekstów *Timor Lorosa'e* (numer specjalny czasopisma *Roman*, Wydawnictwo LIBER, Kraków 2012) oraz *Kalejdoskopisanie* (*Dekada Literacka* 3 (246), Kraków 2011). Godne uwagi jest jej zaangażowanie jako organizatorki i współorganizatorki wielu wydarzeń propagujących kulturę i sztukę krajów portugalskojęzycznych w Krakowie, co świadczy o jej wszechstronnych zainteresowaniach. W uznaniu szczególnych osiągnięć w pracy na rzecz Uniwersytetu Jagiellońskiego otrzymała indywidualną Nagrodę Rektora III stopnia za osiągnięcia organizacyjne.

Podsumowując, uważam, że Habilitantka aktywnie angażuje się w działania o charakterze popularno-naukowym oraz promowanie języka portugalskiego i kultury Portugalii i krajów portugalskojęzycznych w Polsce i za granicą (o czym świadczy np.

prowadzenie kursu języka portugalskiego dla studentów z Timoru Wschodniego na Uniwersytecie w Mindelo).

6. Konkluzja

Na podstawie otrzymanej dokumentacji, można bez wątpienia stwierdzić, że Habilitantka jest wszechstronnie przygotowana merytorycznie do pracy naukowej i dydaktycznej.

Zważywszy na wartościowy i godny uznania dorobek naukowy Habilitantki, udokumentowany publikacjami zarówno przed, jak i po uzyskaniu stopnia doktora, a także na przedstawioną do oceny monografię oraz prowadzoną działalność dydaktyczno-organizacyjną uważam, iż całkowicie sprostała ona wymaganiom określonym w art. 219 ust. pkt. 2 Ustawy o stopniach i tytule stawianym przed kandydatami ubiegającymi się o stopień doktora habilitowanego. Wnoszę w związku z tym o dopuszczenie doktor Natalii Czopek do dalszych etapów postępowania habilitacyjnego.

Lublin, 08 lutego 2023 Edyta Jabłonka